

LIBER SECUNDUS,

In quo continentur : NESTORII BLASPHEMIARUM CAPITULA XII, cum Contradictionibus Marii Mercatoris; — RESPONSIO S. CYRILLI AD OBJECTIONES ORIENTALIUM; — RESPONSIO EJUSDEM AD REPREHENSIONES THEODORETI; — SCHOLIA S. CYRILLI DE INCARNATIONE VERBI : interprete Mario Mercatore.

ADMONITIO

IN NESTORII BLASPHEMIARUM CAPITULA XII.

Hoc opusculum plane eximium est, eoque pluris faciendum, quod singulare existat, quodque nemo velum; immo nec recentiorum, præter Mercatorem, feratur Nestorii anathematismos refellisse.

Nullus de auctore dubitandi locus relinquitur ei qui legere voluerit ultimi anathematismi contradictionem (*Append. ad contrad. n. 13*), ejus contradictor mentionem facit codicis in quo quartum locum teneret tractatus ille Nestorii, cujus initium est : *Dulcem nobis*, etc. Tenet vero in ea quam habemus a Mercatore collectione rerum pertinentium ad negotium Nestorii.

Licet autem, non conicere tantum, sed etiam certo definire quo tempore Mercator scripserit, partim ex titulo, in quo Nestorius dicitur conatus duodecim capitulis suarum blasphemiarum contradicere litteris SS. Cœlestini et Cyrilli, catholicosque anathematismos refellere; partim ex serie totius operis, in quo nullus sit sermo, neque de condemnatione Nestorii, neque de approbatione capitulorum Cyrilli a concilio Ephesino, sed tantum de eorundem capitulorum approbatione ab Ecclesia Romana; hinc enim si consequens ut conscriptum sit eo spatio temporis quod intercessit inter vii idus Decembris ann. 430, quo tempore acceptæ sunt a Nestorio sancti Cœlestini litteræ, et x kalendas Julias ann. 431, quo inchoata est Ephesina synodus.

Contrahi potest, nonnulla rursus ex parte, hoc temporis intervallum; cum enim in appendice refellantur duo posteriores Nestorii sermones, quorum unus die 13 Decembris, alter die 14 habitus est, nec continuo responderit Mercator, opus istud in sequentem annum referri debet.

Argumentum operis eloquitur titulus : est enim contradictio Nestorianorum duodecim capitum, quanquam subjuncta est duorum, ut dixi, posteriorum Nestorii sermonum reprehensio. Tota enim hæc lucubratio duabus constat partibus, altera dogmatica, quæ prior est; altera censoria, quæ posterior.

Inde vero innotescent multa, quæ in hunc usque diem latebunt, ac primum quidem, Mercatorem esse interpretem anathematismorum Nestorii, qui desunt in editione Peltana concilii Ephesini; habentur vero in consequentibus aliis, eodem interprete, sed neque cum anathematismis catholicis Cyrilli, neque cum contradictione catholici; immo cum pluribus mendis, a quibus repurgati nunc procedunt, ex codicibus manuscriptis Vaticano et Bellovacensi.

Secundum, Mercatorem bis anathematismos Cyrilli interpretatum fuisse; semel cum tertia epistola, iterum in hoc opere, eodem utrobique sensu, non tamen utrobique eadem forma verborum; diligentiore siquidem in epistola, ubi per se spectabantur; hic paulo neglectiore, quo ex accidenti referuntur.

Tertium, Dionysium Exiguum videri mutuatum ex Mercatore anathematismorum versionem; eadem enim est apud utrumque, pauculis vocibus exceptis, cum tamen Mercator Dionysium uno toto sæculo præcesserit.

Quartum, anathematismos Cyrilli ab Ecclesia Romana approbatos fuisse vero judicio, id est, ut opinor, in concilio Romano, ex quo Cœlestinus scripsit Nestorio litteras. Quo Mercatoris testimonio firmatur sententia nostra de synodis Alexandrinis, de quibus agitur in dissertatione 2.

Quintum, eodem tempore Nestorium, præ summa vecordia et *ἑτοιμόν* prædicasse, et simul prædicanti anathema dixisse. Nam eodem fere tempore ultimum sermonem habuit, et anathematismos scripsit; in sermone autem aperto *ἑτοιμόν* constituitur, et in anathematismis constitentem damnat : ut hinc evidenter constet, nunquam *ἑτοιμόν* sinceram confessionem, aut a Nestorio, aut ab ipsis forte Orientalibus Nestorii studiosis factam esse.

Sextum, Bonosum, qui a Damaso papa damnatus est, Sardicensis Ecclesie sedem obtinuisse; quod in hunc usque diem ab eruditibus frustra quesitum erat. Id vero multum confert ad illustrandam historiam, satis aliunde obscuram, de causa Bonosi Macedonibus episcopis commissa.

Septimum, Ebionem fuisse Stoicum philosophum : Macedoniumque eadem cum Arianis sensisse de carne Christi, cui Verbum esset pro anima. Non Arium ipsum, sed Arianos hanc hæresim fecisse. Eos qui Christum negarent esse Deum, ab Ecclesia Romana vocatos *ἠνωμιονίτας*.

Octavum, Apollinarem primum docuisse nullam in Christo animam, præter Verbum, fuisse; venisse autem in hunc errorem eo propensius, quod legebat in Scripturis angelos in corporibus assumptis, atque etiam, ut ipse quidem putabat, animatis, paria cum cæteris hominibus vite munera exercuisse.

Observandum porro Mercatorem codicem sibi confecisse, quo Nestorii sermones quinque admodum celebres continentur. Primus nempe, cujus initium est : *Doctrina pietatis*. Secundus : *Amatores Christi populos*. Tertius : *Contumelias quidem in me hæreticorum*. Quartus : *Dulcem nobis præcedens doctor*. Quintus denique : *Aliis in terris sita est*. Aliis tamen in locis, immo et in hoc opere mentionem fecisse aliorum quos variis ex locis collectos edidimus. Cur autem quinque præfatos præ aliis selegerit, causa est, opinor, non obscura; ipsos enim habuit Nestorius, et ut hæresim aperte spargeret, et ut se contra impugnantium objectiones defenderet.

NESTORII BLASPHEMIARUM CAPITULA XII.

Quibus litteris ad se missis a sanctis Coelestino Romane urbis episcopo, et Cyrillo Alexandrino contradicit, et disputationibus brevissimis respondendo, duodecim capitula fidei, quae ad se missa fuerant, refellere nititur.

Nunc episcopi Cyrilli priora posuimus, quae Romana Ecclesia approbavit vero iudicio; et posteriora Nestorii, ex Graeco in Latinum utraque versa.

ANATHEMATISMUS PRIMUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit: Si quis non constituet Deum esse secundum veritatem eum qui est Emmanuel, et, propter hoc ipsum, Dei genitricem sanctam Virginem; peperit enim carnaliter Verbum, quod ex Deo est, carnem factum (secundum quod scriptum est: Et Verbum caro factum est [Joan. 1, 14]); anathema sit.

ANATHEMATISMUS NESTORII.

In mss. codicibus.

Contra haec Nestorius dixit: Si quis eum qui est Emmanuel Deum Verbum esse dixerit, et non potius nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam quae secundum nos est naturam, per id quod unitus est matri nostrae, quam de Maria virgine suscepit; matrem etiam Dei Verbi, et non potius ejus qui Emmanuel est, sanctam Virginem nuncupaverit, ipsumque Deum Verbum dixerit verum esse in carnem. quam accepit ad ostentationem Deitatis suae, ut habitu inveniretur, ut homo (Philipp. II, 7); anathema sit.

In libris editis.

Si quis eum qui est Emmanuel Deum verum esse dixerit, et non potius nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam quae secundum nos est naturam, per id quod unitus est matri, quam de Maria virgine suscepit; matrem etiam Dei Verbi, et non potius ejus qui Emmanuel est, nuncupaverit; ipsumque Dei Verbum in carnem verum esse, quam accepit ad ostentationem Deitatis suae, ut habitu inveniretur, ut homo anathema sit.

CONTRADICTIONE MARIAE MERCATORIS.

1. His prae dicitis catholicis contradicit ita: Haec dicit iste, tanquam Deus Verbum non habitaverit in nobis, quod a pio sensu satis alienum est. Singularem autem stultitia et impietate plenum est dicere Verbum Patri Emmanuel non esse; sed eum qui natus est ex Maria, qui [Baluz. quia] inhabitavit matri nostrae naturam, quam suscepit ex Virgine: cum omne hu-

CASTIGATIONES ET NOTAE.

* Videtur Mercator Nestorii sententiam perinde interpretatus, ac si dixisset Emmanuel non esse Deum Verbum, sed eum qui nobiscum Deus ideo appellatur, non quia Deus, sed quia nobiscum est, atque inhabitavit humanam naturam, quam ex Virgine suscepit. Hinc ipsum arguit multiplicis flagitii, et primo quidem impietatis, quod Verbum negaret habitasse in nobis; deinde ethnicismi, quod duos deos admitteret, unum aeternum, alterum temporalem; tum mala fidei, quod eodem tempore affirmaret et negaret beatam Virginem esse Beiparam; postea consensionis cum Barnabasiano de Verbo non substantiali; tandem ignorantiae, quod, ex verbis Cyrilli, carnem factum concluderet Verbum dici in carnem verum; denique societatis cum Manicheo volente Verbum non reipsa,

A manum genus in confessione habeat Emmanuel, sicut non ipsi finimus, sed magistra et interprete Scriptura [Baluz. om. Scriptura] didicimus, significare, nobiscum Deus [Baluz. Deum].

2. Rursum, quod hoc intelligi debeat? Deum namque nobiscum esse cum optamus et invocamus, quid aliud quam ejus potentiae majestatem adesse cupimus [Baluz. om. adesse cupimus]? Quae quamvis ubique tota sit, et nusquam divisa, tamen auxilio ejus juvari nos petimus et volumus ut nobiscum sit, adjuvans scilicet nos.

3. Igitur si secundum hunc egregium, in tuo prae-
vum magistrum, istud Dei Verbo non competit, id est, ut sit quod invocatur nobiscum, cum sua viderit ipse blasphemiam. Sed si, ut vult, iterum iste est nobiscum cui Emmanuel vocabulum competit, id est, qui matri nostrae primitias habuit, duo erant sine dubio dii [Baluz. om. dii], secundum prudentissimum, immo recordissimum et impiissimum definitionem ejus: unus, qui non sit Emmanuel, id est, nobiscum Deus; et alter, qui ab annis quadringentis, et eo quod excurrit, recens quidam et novellus Deus ceperit esse nobiscum.

4. Addit quoque ut matrem Dei Verbi si quis dixerit sanctam Virginem, anathema sit. Verum [Baluz. multum], ut volunt fautores ejus, post admonitionem iste correxit sceleratam primam sententiam suam, qua universo mundo scandalum generavit, negans eam esse Θεοτόκον; dicunt enim, eum post admonitionem dixisse vel pronuntiasse Θεοτόκον. Clavit igitur tibi, et tunc quomodo dixerit, et nunc quantum in pejus prolecevit.

5. Non ergo, ut vult, Dei Verbi, sed Emmanuelis est mater Virgo; ergo secundum sapientissimam disputationem ejus, hunc ideo vult dictum nobiscum, quia matri nostrae unitus est, quam suscepit. Quid faciet, cum dicitur Deus? ^a neque enim Emmanuel tantum dictus est, id est, nobiscum; sed etiam *hél*, id est,

sed in speciem suscepisse carnem.

^b Hinc colligitur tempus quo scriptum est hoc opus, quinto scilicet saeculo, jam tertia tere parte decurso. Colligitur quoque satis manifeste auctoris aetas, etiamsi aliunde evidenter se probat.

^c Saepius canonice ante concilium Ephesinum admonitus est Nestorius ut beatam Virginem confiteretur Θεοτόκον: nempe a Cyrillo prioribus synodicalibus litteris; deinde a Joanne Antiocheno, quamquam finit amici potius consilium; denique a sancto Coelestino potestatem sedis suae adhibente. Cujus admonitionis fiat mentio divinae non licet.

^d Baluz.: Neque enim Emmanuel tantum dicitur est, non etiam *hél*, id est, nobiscum et Deus.

Deus. Ergo iste Deus [Baluz. om. Deus], quem nos A confiteri compellit magister erroneus, cujus auctoritatis erit, cujus potentia, temporarius et recens? Scriptura clamante: *Israel non erit in te Deus recens et novellus (Psal. LXXX, 8).*

6. Deinde antiquum illum suum, quem nobiscum esse non vult, Deum dicit, a Verbum tantummodo Patris? (forsitan non substantiale, sed, ut Samosatenus olim Paulus, prolativum atque imperativum intelligit). Quis ergo ex hoc non intelligat, quis non advertat ejusdem Pauli cum haeresim evidentissime sapere, qui sub occasione unius predicandi Dei, id est, monarchia, Deum Patrem solum definit Deum verum; Verbum autem ejus verbum quod operationibus ex imperio presit, sicut hominis prolativum verbum, quod implet opera quae statuerit?

7. Emmanuel autem, non natura, sed Dei gratia, dicit Deum, illius Verbi participatione seu societate, et ut expressius dicere solet, conjunctione, vel etiam unitone, et interdum unitate: quam unitatem perraro cum dicit ad decipiendos imperitos auditores, salvo sibi sensu suo, ita intelligit, sicut illud in Evangelio dictum est: *Pater sancte, fac ut et isti unum sint in nobis, sicut et nos unum sumus (Joan. XVII, 21).* Quae ejus arguta unitas cum sonuerit in auribus populi imperiti, acclamatur, a nosque sycophante et invidi dicimur: *Ecces, inquit, unum dixit; quid vultis amplius?*

8. Accedit vanum ejus argumentum, quo putat se excludere catholicam fidem, quae secundum evangelistam Joannem dicit et sentit: *Verbum caro factum est (Joan. 1, 14)*; b ita ut hinc putet confici, quia si hoc dicatur, verum esse pronuntiatur in carnem Deum Verbum, quod et revera fidei recte valde alienum est. c Manens enim Deus Verbum semper in natura et essentia Patris, in una eademque essentia, qua erat et est incommutabiliter, pro nostra salute factus est homo, quod non erat, ut nos singulos, quod non eramus, faceret filios suos. Hoc etiam symboli ratio, Nicænaeque fidei, hoc veterum tra-

ctorum omnium definitio tenuit, et ad nos usque transmisit.

9. Addit autem iste, ad ostentationem sui, massam suscepisse Dei Verbum, id est, ut habitu, inquit, inveniretur ut homo, ostentatione Deus: et haec vana et impia Graecus ejus sermo declarat. *Αὐτόν τε τοῦ Θεοῦ λόγον εἰς σάρκα ἰάν τις εἶποι τεράραται, ἢ ἄλαβεν ἐν σχηματισμῷ τῆς θεότητος ἑαυτοῦ, ἵνα σχηματι τῆ ρηθῆ ὡς ἀνθρώπος ἀνάθεμα ἴστω.* Quod est: *Si quis dixerit Dei Verbum verum esse in carnem, quam accepit, ad ostentationem Deitatis suae, ut habitu intenuitur ut homo, anathema sit.* Σχηματισμὸν καὶ σχῆμα habere differentiam, omnes Graeci cognoscunt: σχηματισμὸν namque illum Graeci intelligunt, ubi non veritas, sed potius [Baluz. prestio] quae ad fallendos sensus aliquos assumitur simulatio est, vel figmentum [Baluz. pigmentum]; σχῆμα autem ipsam habitus significat veritatem: quae duo nos ostentationem et habitum dicere possumus; ut ostentatio deceptorum sit, habitus vero naturae omnis ostensio.

10. Quid sibi ergo novus et vanus iste vult magister, scire vellemus. Quo se σχηματισμῷ videri fecerit iste novus Deus ejus? Ipsius enim dicendus est, non Christianorum, quo vero schemate inventus est tamquam homo? Videtisne hunc, seu voluntate nequissima, seu stulta ignorantia, in Manichaei sententiam etiam esse prolapsus, qui Deum non vult verum hominem, sed phantasticum, id est, putativum Christum Dei Filium credere?

ANATHEMATISMUS SECUNDUS S. CYRILLI.

Cyrillus dicit: Qui non confitetur carni [Baluz. carne] substantialiter unitum [Baluz. unum] esse Verbum Patris; unum quoque esse Christum cum propria carne, et eundem ipsum sine dubio Deum simul et hominem; anathema sit.

ANATHEMATISMUS SECUNDUS NESTORII.

In miss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dicit: d Si Si quis in Verbi Dei

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

a Hinc tria conjicio: primum, auctorem hujus operis scripsisse tunc, cum adhuc Constantinopoli Nestorius conciones haberet; secundum, Mercatorem ipsum, qui auctor operis, habitum pro publico ipsius accusatore, ideoque male audisse apud vulgus episcopi artibus illisum; postremum, Nestorium loco Joannis evangelistae abusum fuisse, quem, cum de unitate naturae intelligi debeat, de consensione voluntatum acceperit, Arianorum more.

b Calumniam passus est ab omnibus fere Cyrillus propter primum anathematismum, quasi innueret in eo Verbum in carnem commeasse; calumniam depulit sexcentis locis, nec tamen potuit se purum suspicionis præstare.

c Locus hic, aut similis alius, Cyrilli arguitur ab Eutherio, qui, cum perinde atque Nestorius de unitate καὶ εὐδοξία interpretatus esset conjunctionem Verbi cum humanitate, maligneque catholicis invidiam facere tentasset, quasi Verbum in carnem mutatum asserebant, subjunxit hæc verba: *Quæ sunt vero adtersariorum argutiæ? e Quod erat, mansit; quod non erat, factus est. f Igitur aut divisa est natura indivi-*

dua, et partium quidem una mansit, altera mutata est; aut totum mutatum est, aut opinione factum est, aut dici illa quidem debent, intelligi non debent. Quis igitur verbi nihil significantis usus?

d Vidit Petavius corruptam esse lectionem et sensum quem Mercator expressit vi intelligentiæ assecutus, correxit hunc in modum (Tom. IV Dogm. l. vi, c. 17): *Si quis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem divinæ substantiæ factam esse dixerit, ejusque divinæ naturæ carnem capacem dixerit, ac partialiter illam unitam carni; aut iterum in infinitum incircumscriptæ naturæ coextenderit carnem ad accipiendum Deum, eundemque ipsum naturam, et Deum dicat, et hominem; anathema sit.* Desunt tamen aliquæ etiam voces, quas Petavius non supplevit, cum careret contradictione consequente, ex qua sumi debent: *Sed unum Filium et Christum; et ita legi debet pars postrema anathematismi: Eundemque ipsum naturam, et Deum dicat, et hominem, et non unum Filium ac Christum; anathema sit.*

quis in Verbi Dei conjunctione quæ ad carnem facta est de loco in locum mutationem divinæ essentia dixerit esse factam, ejusque divinæ naturæ carnem capacem esse, aut partialiter [*Baluz.* partialiter] unitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptam divinæ naturæ coextenderit carnem, accipiendum Deum, eundemque ipsum natura et hominem; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARI MERCATORIS.

1. *Contradicatur a catholico*: Quasi hoc consequatur, et cogat intelligi ut si quis dixerit substantialiter esse unitum Filium Dei massæ nostræ, statim cum illa absurditas prenat, quæ corporum more demutationem Dei, et protensionem, et inclusionem cogat fateri; sed non ita est, cum nec [*Baluz. add.* hominis] humana anima hoc in suo corpore patiat: quanto magis istud de divina natura minime sentiendum est.

2. Deinde dicit eundem Christum naturaliter Deum et hominem non esse, sed unum Filium Christum. Quæ est ista novitas tam inaudita, quæ tantis labyrinthi quodammodo anfractibus obscuretur? Unum dici Filium debere definit, et invito illo, immo suffocato, hæc sapidula ejus disputatione, duo procedunt: nam si Christus, quem esse etiam Emmanuel vult, Dei Filius naturaliter non est, sed Verbum Patris secundum naturam est Filius; duo sunt sine dubio Filii [*Baluz. om.* Filii], unus natura [*Baluz.* naturaliter], alter non natura, sed grætia; unus ex æterno, alter ex tempore: *Sed unus, inquit, ideo, quia ab illo qui est natura adscitus est in societatem, seu conjunctionem* [*Baluz. add.* alter ab altero]. Quod totum, quam vanum, quamque impium sit, quicumque catholicus legit advertat.

3. Etenim secundum rectam et veram fidem, unus est Filius Dei, Deus Verbum cum homine suo, quem, quando voluit, ex anima rationali et corpore vero ac solido assumpsit; nec divisus, nec duplex est, ut hic somniat: sed unus, et ut sita fideam, totus atque idem, Deus et homo, immo, ut signatius dicam, Deus homo, et homo Deus.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Vitiosa ubique lectio, minus tamen apud Mercatorem: unde quam Petavius non emendavit, Mercatoris auxilio qualicumque, et rerum historia adjuti, populus, nisi fallor, ad verum et pristinum statum reducere. Sic ergo legendum: *Si quis non secundum conjunctionem unum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel, sed secundum naturam, et utramque etiam substantiam, tam Dei Verbi quam et assumpti ab eo*

ANATHEMATISMUS TERTIUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit: Si quis in uno Christo dividit substantias post unionem, sola eas societate connectens, secundum dignitatem, auctoritatem, aut potentiam, et non magis conventu ad unitatem naturalem; anathema sit.

ANATHEMATISMUS TERTIUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit: * Si quis non secundum conjunctionem unum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel, sed secundum naturam; ex utraque etiam substantia, tam Dei Verbi quam et assumpti ab eo hominis, unam Filii connexionem, quam etiam nunc in confuse servant, minime consteatur; anathema sit.

Si quis non secundum conjunctionem unum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel secundum naturam: ex utraque etiam substantia, tam Dei Verbi quam etiam ab eo hominis suscepti in una Filii connexionem, quam etiam nunc in confuse servant, minime consteatur; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARI MERCATORIS.

Contradicatur. Sequitur se prorsus, et numquam a propria pessima intentione discedit, qua unum naturaliter Filium introducere molitur; alterum societate conjunctum, qui non naturaliter sed positive vel Filius, vel Deus esse dicatur, non tamen veritate sit [*Baluz. add.* Deus].

ANATHEMATISMUS QUARTUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit: Si quis duabus personis aut substantiis discernat [*Baluz.* decernat] eas voces quæ tam evangelicis quam apostolicis litteris continentur, aut etiam eas quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de se ipso; et aliquas quidem ex his tamquam homini, præter Dei Verbum, qui quasi specialiter intelligi debeat, applicandas crediderit; aliquas vero tamquam Deo dignas, soli Verbo Dei Patri deputaverit, anathema sit.

ANATHEMATISMUS QUARTUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit: Si quis eas voces quæ tam in evangelicis quam apostolicis litteris de Christo, qui est ex utraque natura [*Baluz. om.* natura], conscriptæ sunt, accipiat tamquam de una natura, ipsique Dei Verbo tribuere secundum carnem quam

hominis. in una Filii connexionem, etiam nunc in confuse servatam, minime consteatur; anathema sit. Suan enim Nestorius hæresim tradit de pura naturarum *evangelio*, hominisque pura assumptione morali, uniusque Filii dissimulata prædicatione; simulque criminatur catholicos, quasi confundit naturas dicere, aut converti saltem post resurrectionem.

passiones tentaverit, tam etiam Deitatem; anathema sit. anathema sit.

unum esse audeat dicere, dicere, cum sit Emmanuel cum sit Emmanuel; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

1. *Contradicitur*: Consequens esse putat ut cogretur confiteri divinam naturam esse passibilem, si quis dixerit quia Filius Dei Deus passus est pro nobis; an nescit quia totus homo communis ex anima et corpore, cum patitur in corporis natura [Baluz. em. in corporis natura], nihil in anima natura ex dolore patitur?

Catholicus contradicit: Ergo duo sunt, stultissime et impiosissime, secundum te, Fili [Baluz. em. Filius]: unum, qui sit naturaliter; et alius, qui positio; et quemodo hoc non appiunt est?

ANATHEMATISMUS SEXTUS S. CYRILLI

Cyritus dicit: Si quis dicit Deum vel Dominum esse Christi Verbum Patris, et non magis eundem ipsum confitetur Deum et hominem simul, tanquam Verbo carne facte, secundum Scripturas; anathema sit.

ANATHEMATISMUS SEXTUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis

2. Deinde, non est is prudentior Patribus in Nicæno concilio constitutis, qui fidem symboli ab apostolis traditi nobis, propter Arii impietatem, que tunc emerserat, latius exponentes, ita pronuntiaverunt: *Credimus*, dicentes post Dei et Patris confessionem, et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, consubstantium Patri, quod Græci *ὁμοούσιον* dicunt, natum, non factum, per quem omnia fecit Deus Pater, qui propter nos, et propter nostram salutem ultimis temporibus descendit de caelis, incarnatus est, passus, crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexit tertia die, venturus judicare vivos et mortuos, et reliqua.

Nestorius dixit: Si quis post incarnationem Deum Verbum alterum quamquam præter Christum nominaverit, servique formam cum Deo Verbo initium non habere, et hanc increatam, ut ipse est, esse dicere tentaverit, et non potius ab ipso creatam confiteatur, tanquam a naturali Domino, et creatore, et Deo, quam et suscitare propria virtute promisit: *Soluite*, dicens ad Judæos, *templum hoc, et in triduo suscitabo illud* (Joan. ii, 19); anathema sit.

Si quis post incarnationem Deum Verbum alterum quamquam præter Christum nominaverit; servi sane formam initium non habere cum Deo Verbo, et increatam, ut ipse est, dicere tentaverit, et non magis ab ipso creatam confiteatur, quam natura Dominum, et Creatorem, et Deum, quam et suscitare propria virtute promisit: *Salvite*, dicens, *templum hoc, et in triduo suscitabo illud*; anathema sit.

3. Nequaquam [Baluz. Numquid] isti alterum [Baluz. om. alterum] Jesum Christum, qui Emmanuel et passibilis esset; alterum vero Patris Verbum impassibile [Baluz. impassibilem] intellexerunt: sed unam eandemque Deum æternum, cum assumpto ultimis temporibus corpora suo, impassibilem Deitate, passibilem corpore; in quo pro nobis, et cum quo, tanquam proprio, nasceretur, videretur, pateretur, et resurgeret tertia die, iterum cum ipso venturus de caelis judicare vivos, et mortuos.

ANATHEMATISMUS QUINTUS S. CYRILLI.

Cyritus dicit: Si quis ausit dicere *ἄνθρωπος θεοπέποιος*, id est, hominem Deo utentem, seu portantem, Christum, et non potius Deum esse secundum veritatem, tanquam unicum Filium, qui naturaliter, secundum quod *Verbum caro factum est*, participaverit nobis similiter carne et sanguine; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

1. *Catholicus contradicit*. Stultorum struthionum videtur hic sermo^d, qui collo tenus absconditos se putant, et reliquum periculis corpus exponunt. Unum dicit esse Christum, et suas superiores sententias impiissimas non videt, cito oblitus Emmanuelis sui.

ANATHEMATISMUS QUINTUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dicit: Si quis post assumptionem hominis naturaliter Dei Filium

2. Denique a quo unquam audivit, corpus Domini consempiternum ei esse? (quamvis ex quo id dignatus est assumere, est perpetuum) tanquam quod est ejus, cœternum quoque sit ei. Utinam hic [Baluz. sic] saperet unum Filium Dei Deum Verbum secundum symbolum fidei, una cum assumpto perfecto homine,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Opinor scriptum fuisse a Nestorio, *Jesum*, pro hac voce, *unum*, quamquam constare potest utcumque sensus, etsi retinetur, modo significet id quod ex assumptione hominis a Deo ac unione utriusque nature existit, id est, Emmanuel, nobiscum Deus; duos enim Filios intelligit Nestorius introducere, unum natura, alteram gratia, seu positio, ut ait Mercator.

* Explicandus fuit locus alioquin obscurus, propter vitium lectionis quod in manuscriptis codices idem ac in editionem vulgatam irrepsit. Legendum igitur, *servique formam cum Deo Verbo initium non habere, et hanc, etc.* Nestorius porro prima parte sui capituli catholice locutus, secunda catholicis crimen affinxit, quæsi sentirent carnem Christi cœternam Verbo: hæc ipsum Mercator, et inconstantie, et calumnie accusat.

* Non credo usum fuisse Nestorium voce *θεοπέποιος*, quæ incarnatio est, sed *θεοῦ ποσειδωτος*, quæ quasi inhumanatio; illam enim raro adhibet, ut vitare videatur, tanquam catholico dogmati consonantiora; istam usurpat frequentius, ad dissimulandum, voce alioquin catholica, errorem de pura *ἁνωψισω*; unione inter Verbum et hominem.

* Baluzius addit *revelare*, quod probat hæc nota: Id est, imitari, ni fallor. Eam enim struthionum stoliditatem esse ait Plinius lib. x cap. 1, *ut in tanta reliqui corporis altitudine, cum calla frutice occurrerint, latere se existiment.* Omisit autem hanc vocem in sua editione Garnerius. * Epit.

ex anima rationali et corpore, ^a ut scriptum est : *A Verbum caro factum est* (Joan. 1, 14); anathema sit. *Egritudines nostras ipse portavit, et pro nobis dolet* (Isai. LIII, 4), *eas videlicet suspendens in corpore suo super lignum* (1 Petr. II, 24); et non ad hanc vanam impietatem Pauli Samosatani descenderet, duarum naturarum et personarum merita dividendo!

ANATHEMATISMUS SEPTIMUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit : Si quis dicit in Jesu tamquam in homine Deum Verbum fuisse inoperatum, et Unigeniti dignitatem tamquam alteri preter ipsum existenti tribuendam esse, anathema sit.

ANATHEMATISMUS SEPTIMUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit : Si quis hominem qui de Virgine creatus est, hunc esse dixerit Unigenitum, qui *ex utero Patris ante luciferum natus est* (Ps. CIX, 4); et non magis propter unionem eum qui est naturaliter Unigenitus, Patris Unigeniti appellatione conficitur participem factum; Jesum quoque alterum quempiam, præter Emmanuel, dicat; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARIÆ MERCATORIS.

Catholicus contradicit. Eadem et per eadem volens [Baluz. volens], in eodem luto ^b versuram solvit; prodit enim iterum de tortuosis cavernis sibilans patris sui, more serpentis. Producit namque Unigenitum, quem natura Fillum Dei vult intelligi; quem tamen nobiscum Deum esse non censet, quia ei nomen Emmanuelis naturale non tribuit, sed significativam solius vocabuli appellationem : sicut et temporali Emmanueli suo Unigeniti nomen minime naturale largitur; sed propter copulationem, seu conjunctionem illius naturalis Unigeniti inanem nuncupationem reliquit.

ANATHEMATISMUS OCTAVUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit : Si quis audeat dicere assumptum hominem coadorari cum Deo Verbo oportere, et connucupari Deum tamquam alterum cum altero (adjectio enim hujus syllabæ, cum, hoc cogit intelligi); et non magis a reverentia veneratur Emmanuelem, usamque glorificationem dependit, secundum quod

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Restitutus fuit a nobis locus admodum vexatus utrobique. Nam in ipsis quoque manuscriptis codicibus, quibus usi sumus, nullo sensu legebatur : *unigenis eum appellatione confiteatur, eumque participem magis factum*.

^b Versuram solvere, quod habetur apud Terentium, id ipsum est, quod expectatione nihil proficere, etiamsi quis se verset in varias partes quo declinet impendens malum.

^c Fatendum est a Dionysio Exiguo plures alios, Dionysium a Mercatore, Mercatorem vitio exemplaris Græci deceptum; nec fraudem hactenus ab eruditis deprehensam, propter vitia interpunctionis, et

ANATHEMATISMUS OCTAVUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit : Si quis servi formam perse ipsam, hoc est, secundum propriæ naturæ rationem, colendam esse dixerit, et omnium rerum dominam esse, et non potius propter [Baluz. per] societatem, qua beata et ex se naturaliter domina [Baluz. Dominicæ] Unigeniti naturæ conjuncta et connexa est, veneratur; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARIÆ MERCATORIS.

Contradicit catholicus. Nullus umquam Christianorum separavit et divisit, per distantiam seu differentiam meritorum, unum et eundem Deum Dei Filium, Jesum Christum, ut eum sibi ipsi in diversa dignitate duplicem; ac sic [Baluz. si] disparem demonstraret.

ANATHEMATISMUS NONUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit : ^c Si quis eum qui unus est Dominus Jesus Christus, glorificatum esse a Spiritu sancto, tamquam aliena potentia, qua per eum uteretur, ab eoque meruisse operari posse adversus immundos ^C spiritus, et per ipsum implese divina signa, et non magis proprium ejus esse Spiritum sanctum dicat, sicut et Patris, per quem signa operatus est; anathema sit.

ANATHEMATISMUS NONUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit : Si quis formam [Baluz. formæ] servi consubstantialem esse dixerit Spiritui sancto, et non potius per illius mediationem quæ est ad Deum Verbum, et ex ipsa conceptione habuisse dixerit conjunctionem, per quas communes nonnumquam in homines mirandæ curatione exercuit, et ex hoc curandorum spiri-

anticipatum forte quoddam iudicium de anathematismis, veluti sint oracula, sua sibi obscuritate venerationem facientia. Sic ergo se habet textus Græcus rite interpunctus : *Εἰ τις πρὸς τὸν ἐνὰ χυρὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δεξιῶσθαι κατὰ τοῦ πνεύματος ; ὡς ἀλλοτρίῳ δυνάμει, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χρώμενον, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐκβόντα τὸ ἐνεργεῖν, etc.* Id est : *Si quis dixerit eum qui unus est Dominus Jesus Christus, glorificatum esse a Spiritu, tamquam aliena sibi virtute, et ipse (Spiritus) propria uteretur, et ab ipso (Spiritu) acciperet, etc.* Legit vero Mercator, *ὡς ἀλλοτρίῳ δυνάμει τῇ αὐτοῦ χρώμενον.*

communes simul nonnumquam et mirandas [Baluz. miserandas] curationes exercuit, et ex qua fugandorum spirituum eveniebat esse potestatem; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

Catholicus contradicit. Quam mediationem inter Deum Verbum et Spiritum sanctum assertit inauditam sæculis omnibus, et omnibus hominibus, scire non possumus; cum unam esse mediationem Scripturæ divinæ testentur, his Pauli apostoli dictis: *Unus enim mediator Dei et hominum homo Jesus Christus* (I Tim. II, 5). Et iterum: *Ipsæ enim, qui fecit utraq; unum, et medium parietem maceræ solvens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum in decretis evacuans, ut duos condit in semetipso in uno novo homine, faciens pacem* (Ephes. II, 14). Et cætera, quæ inserere longum est. Quid ergo sibi vult ista novitas inaudita, nisi vult etiam a Spiritu sancti substantia Christum separare; nec cum ex se potuisse signa et virtutes, sine hujus ea mediatione, vel etiam auxilio, operari?

ANATHEMATISMUS DECIMUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit: Pontificem [Baluz. add. et apostolum] confessionis nostræ Christum factum esse, sancta Scriptura designat: *Obtulit enim seipsum Deo Patri pro nobis in odorem suavitatis* (Eph. V, 2). Si quis ergo pontificem nostrum et apostolum alium dixerit esse factum præterquam ipsum Deum Dei Verbum, quando factum est caro, et secundum nos homo, sed quasi alterum, præter ipsum, specialiter hominem ex muliere; et si quis dicit, quia pro se obtulit semetipsum oblationem, et non magis pro nobis solis, non enim indignum oblatione qui peccatum nescit; anathema sit.

ANATHEMATISMUS DECIMUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit: Si quis illud in principio Verbum pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse, seque ipsum obtulisse pro nobis dicat, et non Emmanuelis esse apostolatam potius dixerit, oblationemque secundum eandem dividat rationem ei qui univit et illi qui unitus est, ad unam societatem Filii, hoc est, Deo quæ Dei sunt, et homini quæ sunt hominis, non deputans; anathema sit.

Si quis illud in principio Verbum pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse, seque ipsum obtulisse pro nobis dicat, et non Emmanuelis esse apostolum dixerit, oblationemque secundum eandem rationem ei tribuat qui univit, si quis unitus, ad unam communitatem Filii, hoc est, Deo quæ Dei et homini quæ sunt hominis; anathema sit.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

Catholicus contradicit. Ecce iterum cum suo, quia Ipsi semper dicendus est, Emmanuel [Baluz. Emmanuel] quam manifestus apparuit! Cui propria merita separatim consignat, tamquam infimo et longe inferiori quam ille est alius quem decernit non esse nobiscum Deum; naturaliter tamen Deum, qui illum dignatione conjunctionis, vocabulo seu nuncupatione, non autem natura, faciat Deum.

ANATHEMATISMUS UNDECIMUS CYRILLI.

Cyrillus dixit: Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem esse, tamquam propriam ipsius Dei Verbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum, conjuncti quidem [Baluz. quem eidem] secundum dignitatem, aut secundum quod solam divinam inhabitationem habuerit, et non potius, ut diximus, vivificatricem esse, quia facta est propria Verbi Dei, cui omnia vivificare possibile est; anathema sit.

ANATHEMATISMUS UNDECIMUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit: Si quis unitam carnem Verbo Deo [Baluz. Dei], ex naturæ propriæ possibilitate, vivificatricem esse dixerit, ipso Domino et Deo pronuntiante: *Spiritus est qui vivificat; caro autem nihil prodest*; anathema sit.

Si quis unitam carnem ex naturæ propriæ possibilitate vivificatricem esse dixerit, ipso Domino et Deo pronuntiante: *Spiritus est qui vivificat; caro nihil prodest* (Joan. VI, 63); anathema sit. Et subiungit: *Spiritus est Deus* (Joan. IV, 24), ac non pronuntiatum est. Si quis ergo Deum Verbum substantialiter secundum substantiam carnem factum esse dicat; hoc autem modo et specialiter custodit, et maxime in Domino Christo post resurrectionem suam discipulis suis dicente: *Palpate et videte, quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere* (Luc. XXIV, 39); anathema sit.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

1. *Catholicus contraicit.* Claudendæ Christianæ aures, ne tantam tamque apertam blasphemiam audiant. Ait namque, carnem Christi per suam naturam vivificatricem non esse, et adhibet evangelicum testimonium. et id impietati suæ existimat convenire, quod quam scelestè et violenter attraxerit, ipsa veritas evangelica feriat oculos ejus. Nam ibi tunc dictum est: *Spiritus est qui vivificat; caro nihil prodest*;

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

1 Procul dubio hæc omnia, quamvis sint in editionibus vulgatis, delenda fuerunt; nec enim pertinent ad contradictionem anathematismi catholici, nec eo-

dem modo concepta sunt quo priora, nec eorum ullam facit mentionem catholicus contradictor.

quando Christus [Baluz. om. Christus] docebat apostolos secundum interiorem hominem, id est, non carnaliter, sed spiritualiter vivere oportere, et secundum hoc intelligere quæ audiebant. Ubi recte conuenit dictum: *Spiritus est qui vivificat; caro nihil prodest.*

2. Et licet insanissimus [Baluz. sanctissimus], ut inutilem et fragilem, atque infirmam esse carnem Christi persuadeat, ad suum blasphemum sensum sententiam hanc Salvatoris violenter attraxit, tanquam de sua carne ille dixisset, carnem nihil prodesse. Et ubi est Domini illud dictum? *Nisi manducaveritis carnem meam, et biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobismetipsis* (Joan. vi, 54). Quam totam evangelicam circumstantiam ad confundendum eum, vel sequaces ejus, inserere necessarium, et plus quam utile duximus.

3. Dixit ergo Jesus: *Amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de caelo; panis enim Dei est, qui de caelo descendit, et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis hunc panem. Dixit ergo ad eos Jesus: Ego sum panis vitæ; qui venit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet unquam: sed dixi vobis, quia et vidistis me, et non credidistis. Omne quod dat mihi Pater, ad me venit, et eum qui venit ad me, non ejiciam foras; quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, ut omnis qui viderit Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo de eo Judæi ad Jesum, quia dicebat: Ego sum panis, qui de caelo descendi, et dicebant: Nonne hic est Joseph filius fabri, cujus nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit, quia de caelo descendi? Respondit ergo Jesus, et dixit: Nolite invicem murmurare. Non potest ad me venire quisquam, nisi cum Patre, qui me misit, attraxerit, et ego resuscitabo eum in novissimo die. Scriptum est enim in Prophetis: *Et erunt omnes docti Dei. Omnis ergo qui audit a Patre, et didicit, venit ad me; non quia Patrem vidit quisquam, nisi qui est a Deo, ipse vidit Patrem. Amen, amen dico vobis, omnis qui credit in me, habet vitam æternam. Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt; hic est panis qui de caelo descendit, ut qui manducaverit ex eo, non moriatur. Ego sum panis vitæ, qui de caelo descendi; si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; et panis quem ego dabo, caro mea est pro sæculi vita. Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: *Quomodo potest iste dare nobis carnem suam manducare? Dixit ad eos Jesus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobismetipsis. Qui manducat carnem meam, et bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, et ego resuci-***

*tabo eum in novissimo die; caro enim mea est vere cibus, et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Sicut enim misit me Pater, et ego vivo per Patrem, qui manducat me, et ille vivet per me. Hic est panis qui de caelo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri in deserto manna, et mortui sunt; qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hæc dixit docens in synagoga in Capharnaüm. Multi ergo audientes de discipulis dixerunt: *Durus est hic sermo, quis potest audire eum? Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmuraverant de hoc discipuli ejus, dixit eis: *Hoc vos offendit; si ergo videritis Filium hominis ascendentem in caelum, ubi erat prius. Spiritus est qui vivificat; caro nihil prodest* (Joan. vi).**

4. Sed quid miramur, eum hoc fecisse de Evangelii testimonio, cum et illud aliud similiter violenter attraxerit, et abusus sit ad impietatem sensus sui, quo putavit evangelica auctoritate ei robur asserre, ubi dictum est: *Quod de carne natum est, caro est; quod de spiritu, spiritus est* (Joan. iii, 6). Namque hoc testimonium adhibuit in illo insipientissimo tractatu, in quo primo de virgineo partu disputavit. Quo in loco sic dixit: *Non peperit Deum Maria, vir optime* (Ibid.); quod enim de carne nascitur, caro est, et quod de spiritu, spiritus est: *sed peperit hominem Deitatis instrumentum, et hominem b portantem Deum*. Cum illo tempore ad Nicodemum archisynagogum tunc non credentem dictis Salvatoris sermo esset, et quia carnaliter saperet, cum audiret: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest salvus fieri* (Joan. iii, 3); retulit ille: *Quomodo potest istud fieri? Numquid senex iterum introibo in uterum matris meæ, ut renascar* (Ibid.)? Tuncque, notata stultitia ejus, qua, ut dixi, non spiritualiter, sed carnaliter saperet [Baluz. separet], aperte aulivit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest intrare in regnum Dei; sive ut alibi scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit denuo; ubi subjunxit: *Quod de carne natum est, caro est.***

5. Hæc cum ita sint, ubi et quando adhibendum iste putavit dictum hoc: *Quod de carne natum est, caro est?* scilicet ut Deum Christum ex Virgine natum negaret. Namque hoc testimonium, quid ei proficit, nisi ut, qui ex carne Virginis caro natus est, purus [Baluz. sicut] homo sit tantum, in quo Deus Verbum habitare dignatus est.

ANATHEMATISMUS DUODECIMUS S. CYRILLI.

Cyrillus dixit: Si quis non constitetur Deum Verbum carne passum esse, et carne crucifixum, et mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod est et vita, et vivificator, tanquam Deus; anathema sit.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Habentur illæ voces, ut et reliquæ, sermone primo (Num. 7).

^b Θερόπων, vox illa ubique passim a Cyrillo exagitur, tanquam veneni plenissima (Vide homil. pasch. 17). Vide dissertationem de hæresi Nestoriana, ubi

explicantur voces quæ, cum catholico sensu acceptæ sint a Patribus superioris ævi, rejici debuerint a defensoribus fidei catholice adversus Nestorium, propterea quod eas in pravum sensum detorqueret.

ANATHEMATISMUS DUODECIMUS NESTORII.

In mss. codicibus.

In libris editis.

Nestorius dixit : Si quis confitens passiones carnis, has quoque Verbo Dei et carni simul, in qua factus est, sine discretionem dignitatis naturarum, tribuerit; anathema sit.

Si quis confitens passiones carnis, eas quoque tamquam Verbo Dei tribuit, quas etiam carni in qua factus est adhibuerit, non discernens dignitatem naturarum anathema sit.

CONTRADICTIONE MARII MERCATORIS.

1. *Catholicus contradicit*. Quid furit incassum? Quid insanit inaniter? Nemo nisi [*Baluz. pm. nisi*] mente captus, dum tamen Christianus, illi ineffabili divinæ naturæ, secundum ipsam vivam essentiam vel naturam, vel quas passiones caro nostra, vel quas animus perturbationes et mollesitates, aut ex lætis, aut ex tristibus patitur, tribuit, quia nec animæ humanæ corporeos dolores assignat; est enim in his impassibilis, quia et immortalis, quamvis proprias suas, ut supra memoravimus, habeat ex mobilitate passiones. Tamen quamdiu in consortio carnis suæ degit, ut doloribus illius compatiatur ex tristitia, necesse est, nihil ipsa, ut diximus, doloris [*Baluz. doloribus*] patiens in sua essentia vel natura. Ita incomparabiliter, et inestimabiliter, atque inenarrabiliter illud Verbum, Dei Filius, Deus gerens hominem compositum [*Baluz. passus*] ex anima et corpore, rectissime dicitur passus, quidquid illa suscepta humanitas pertulit; ipsius enim propria tota humana illa substantia erat, quam sanandam susceperat, sibi conjungens unum se totum cum illa faciendo, et cum illa Deus manens quod erat, existens etiam homo.

2. Homo quoque Deus ad judicandum est venturus, secundum propheta dictum, qui [*Baluz. quo*] visibilem dicit esse venturum: *Videbunt, inquit, in quem compugnerunt* (*Zach. xii, 10*). Et alius propheta: *Et homo est et quis cognoscit eum?* In Actibus autem apostolorum, angeli ad eosdem apostolos: *Viri Galilæi, quid miramini aspicientes in caelum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet, sicut vidistis eum euntem in caelum* (*Act. i 14*).

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Erat ille sermo in codice Mercatoris quintus, re ipsa vero est omnium postremus, cujus in parte quarta leguntur hæc verba: *Hinc beatus Matthæus Evangeliorum descriptor, cum ad generationis venisset arcum, a neutra natura generationis facit narrationem, sed magis a Christi vocabulo*. Verba hæc, a neutra natura, videri potest Mercator morosius vexare: sed quid facias homini quem Christi charitas urget, inflammataque in Antichristum?

† Solebant veteres, quod et hodie quoque fit, quibusdam notis signare loca singularia in libris suis; ut plurimum vero asteriscis utebantur, ut iis planum est qui libros manu exaratos tractant. Vidi etiam labyrinthos notarum istius modi locum tenentes. Unde infra, *signa labyrinthorum apposita lector inveniet*. *Baluz.*

‡ Christus dicitur a Nestorio duplex multis in locis, sed præsertim sermone 1 (*Num. 12*): *Duplicem*

DISSERTATIO MARII MERCATORIS,

- seu

APPENDIX AD CONTRADICTIONEM XII ANATHEMATISMI NESTORIANI,

Quæ refutatio secundi sermonis, et posteriorum duorum, ac secundi anathematismi retractatio.

1. Porro autem illud ejus, quod in superiore sermone vel tractatu legitur, qui est circa finem quaternionis, ad locum ubi signum ^b asteriscorum est, indiscussum remanere non debet, ubi magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur. Vult enim quod Christus a Matthæo neutræ naturæ esse predicatus sit. Quod si ita est, quod absit; ergo nullus erit, nisi forte, quod ejus capitis periculo dictum sit, bellina.

2. Hanc autem illi cum impietate recordiam ultimam parit pravus sensus ejus, quo ^c duplicem Christum pronuntiat, velut hominem et Deum a se natura divisos, cautissimus quasi et ^d rationis liquidus disputator: et non videt alterum hæreticum vaniore cautela occurrentem sibi, qui ei Christum apud se fabricatum triplicem ingerat, ex anima scilicet, et corpore, et Deo.

3. Quid si ei Apollinaris quoque in faciem veniat, quemlibet communem hominem *ἑνωσθέντος*, et anima, et corpore, et mente desinit; aliud mentem esse volens seu rationem, aliud animam diversæ scilicet naturæ, diversæque substantiæ: qui quamvis in Christo mentem, seu rationem non fuisse, sed animam sine mente, pro ea autem Domini Verbum, quod officium mentis impieret, cum impietate deliret; tamen si quid ille prævaluisse, quod absit, ut homo communis, ut diximus, triplex esse crederetur. Nonne hic insanissimus magister quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima, corpore, mente, et Deo?

4. Illis igitur deliramentis omissis, Christum nos Deum ab æterno Verbum, apud Patrem carnem factum, id est, hominem factum confitemur, ex anima rationali et corpore, manente in eo incommutabili atque inconvertibili, cum Patre et spiritu Sancto, divina natura unum totum indivisum a sua carne et anima, ut diximus, rationali, non duplicem dicendum, non triplicem, quia nec homo communis unus ex anima rationali et corpore duplex, aut triplex unquam dici potuit, sed in singularitate status sui ^e unus et

D *confiteamur, et adoremus ut unum; duplex enim naturarum, unum est propter unitatem*. Observa Mercatorem NATURA posuisse, PRO HYPOSTASI.

* Alludit ad ista Nestorii verba serm. 4: *Liquida autem divisio dogmatis ista est, qui natus est, et per partes incrementorum temporibus egit, et mensibus legitimis portatus in ventre est, hic humanam habet naturam, sed Deo sane conjunctum*. *Aliud est autem dicere quia nato de Maria conjunctus erat Deus ille qui est Verbum Patris, quod est liquidissimum ac firmum atque irreprehensibile gentilibus, etc.*

† Substantia pro *ὑποστάσι*, seu subsistentia, ponitur (*In Categ. c. de Substantia*); hypostasis enim apud ipsos quoque philosophos substantia prima est; dicitur quoque ab Aristotele substantia *ἁπλοῦς* (*Lib. vii Metaphysicæ*). Unde Mercator continuo: *Ita et illa ineffabilis divina Filii Dei majestas, in sua personæ substantia, unum est cum assumpta anima sua, etc.*

una substantia : ita et una ineffabilis divina Fili Dei majestas in sua persona et substantia una est, cum sumpta anima sua concipiente mentis cum sive rationis, et solido ac perfecto corpore suo nihil harum ab istis verdissimis et impiissimis dupli, vel tripli appellationem admittens, propter unitatem, vel singularitatem, in qua et hominem suscipere et gerere placuit, ex seque Deo et illo facere unam Dominiam a Jesum Christum, cum Patre et Spiritu sancto, in Trinitate unum Deum manentem in secula. De quo Johannes apostolus in Epistola sua prima, ita ait (I Joan. 1, 1) : *Quod fuit ab initio, quod audivimus et vidimus oculis nostris, quod perspeximus et manus nostrae palpaverunt de Verbo vitae, et vita manifesta est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem, et apparuit nobis; quod vidimus, et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio eius Jesu Christo.*

5. Quid etiam in secundo folio quaternionis nostri codicis hujus (ubi hoc signum est) ab illo dictum continetur, cautus et prudens lector attendat. Cum enim mirae fatuitatis et dementiae hic homo sit, impietatis autem absurdissimae, mirandum est hunc ita recordem sequaces vel auditores sensus alicujus homines habere potuisse. Ne igitur sanctam Mariam virginem Θεοτόκην consteatur, quid vanus dicat, sollicite videamus : ^b *Nusquam, inquit, Nicaenum concilium ausum est dicere quia Verbum Deus natus est ex Maria virgine; ait enim: Credimus et in unum Dominum Jesum Christum. Attendite, quia prius cum Patres possuissent Christum, quod duarum naturarum conjunctionem demonstrat, non dixerunt in unum Deum Verbum, sed acceperunt nomen, quod significat utrumque, etc.*

6. Cum itaque Jesus Christus non sit huic ipsi (concilio) aliud, nisi Dominus, qui Dominus Dei Verbum, Deique Filius sine dubio est, quique cum assumpto suo corpore et anima rationali integer homo factus, in illius sanctae feminae utero figuratus atque procreatus, procedensque jam totus Deus atque homo, totum et totum inseparabiliter unum atque unus est. Hic ipse magister insanus, unde Jesum Christum saltem Dominum dicit, si ei Verbum Dei non est? Neque enim ulli dominatio competit, nisi soli Deo. Anne hoc doctor egregius non novit? Si igitur Jesus etiam Deus non est apud illum, ab ipso, et in ipso, et cum ipso conceptu et partu, ut recte genitrix Dei, id est, secundum rectissimam veterum Patrum definitionem Θεοτόκος sit, unde illi saltem Dominus visus est esse?

7. Deinde Christi nomen quis ei dixit, vel ubi somniavit, duarum esse nomen significativum natu-

rarum, cum magis hominem hoc nomen apud homines exprimat? intelligendum enim est ἐν τῷ τῆς Χριστοῦ, id est, ab unctione dici, quasi unctum, quod Dei naturae non competeat.

8. Accedit illud ejus inastimabilis fatuitatis, quod dicat dixisse illud sanctum concilium : *Credimus et in unum Dominum Jesum Christum, unigenitum, qui de Deo Patre natus est, consubstantivum, id est, ὁμοούσιον Patri, qui propter nos descendit.* Jesus certe, ut ipse vult, homo est; dicatur, quae, quomodo ei, vel apud eam, Patri Deo consubstantivus est, nisi tanquam Deus ex Patre genitus Deo? Aut iterum quomodo ei Deus non est, qui de Maria est? Si natus ita est, quomodo sensit et pronuntiavit concilium Nicaenum, et huic verbo tantum tenus placuit consistere? Quid ergo solidum? Quid sanum? Quid integrum apud ipsam est?

9. Accedit etiam aliud impietatis deliramentum, dicentis praetermissis illos Patres pronuntiare credere se in Deum Verbum Filium unigenitum; sed dixerunt, inquit, unum se credere Dominum Jesum Christum, consubstantivum Patri, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt; tanquam Deus Verbum apud istum Filius non sit, sicut in superiore ejus sermone apertius declaratur. Quae hujus haec vanitas? Quae dementia? Quod ludibrium potius in tam inconstanti sermone, non minus stulto quam impio? Ut Verbum Dei, Dei Filius ei non sit; ut Jesus ei sit ex medietate Deus, ex medietate homo, et idem tamen Verbum Dei Filius esse non possit? Mode sit consubstantivus natusque ex Deo Patre, Deus verus de Deo vero, lumen de lumine; postea vero horum nihil proprium naturaliter habens, sed sola nuncupatione alterius particeps divinae dignitatis, tanquam homo natus ex tempore.

10. Claudequae sane Christianae aures, cum dicitur Filii nomen non significare Verbum illud Patris, quod ex ipso, et in ipso est. Ad quod testimonium est, lector, attentus : *Misit, inquit, Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege (Gal. 17, 4);* videlicet ut quia natus ex muliere non est Deus, Verbum Filius ei non sit, sed alius, qui potuit nasci partu mulieris.

11. Certe superius illi placuerat Patrum sententia, Jesum Christum Patri Deo consubstantivum esse, Deum de Deo vero, lumen de lumine; et rectissime placuerat; quid illi de Verbo Dei, quod in principio apud Deum erat, et Deus erat, subito iterum visum est, ut Dei Filius non sit? Aut Jesum Christum, qui consubstantialis Deo Patri est, et Deus verus de Deo vero, et lumen de lumine, sicut ei optime placuerat, Patres Nicaeni definiisse concilii, Deum non esse, ut totus, et totum, unus et idem et unum quidquid est, et de illo

CASTIGATIONES ET NOTAE.

^a Jesus Christus dicitur a Mercatore UNUS DE TRINITATE: quae sententia varias in partes ipsos etiam catholicos distraxit, cum quereretur, an unus de Trinitate passus dici deberet.

^b Ista leguntur, tum in excerptis Cyrilli (Excerpt. 1), tum in libro primo Contradictionum Cyrilli (Cap. 11); sunt autem desumpta ex sermone 4.

^c Ad examen revocat, quae sunt in ultimo sermone (Num. 4): *Hinc vobis saepe diximus quomodo Christus nominis utriusque sit appellatio significativa, id est, humanitatis et divinae naturae. Hinc si quis dicat Christum tantummodo expresse, sciat in isto nomine utramque significari et connumerari naturam.*

dicitur. et quo pacto enuntiat, intelligi debeat et scutiri. Qui tametsi factus est homo, ut Joannes evangelista fidelissimus et veracissimus testis est, quia *Verbum caro factum est* (Joan. 1, 14), et id dubium non est. Non est negandum quod hic fecte erubescit, *factum esse sub lege*, et in se universa suscepisse, quæ tamquam homo factus gerere debuit: sed sic non est negandum, immo totis viribus contendendum, ut manente apud eum Deitatis impassibili ex omni parte natura, suscepta ab eo ista esse credantur.

12. Quis autem etiam hoc ejus aliud deliramentum æquo animo ferat, quo ait Christum Jesum suum ipsius Dominum esse? Cujus verba sunt ista: *Hoc autem dico*, inquit, *ut noveritis quam superexcellens et summa quedam conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum Dominica caro conspiceretur; erat enim ipse et infans et infantis Dominus*. Quis umquam sui esse dominus dictus est? Sed hic cum vult et conatur quartam introducere in sancta Trinitate personam, atque substantiam, miræ stoliditatis est, et impietatis maculis inquinatus.

13. Quartum quoque tractatum ejus, qui in isto codice continetur, diligentius et sollicitius considerandum admonemus, cujus initium istud est: *Dulcem vobis præcedens doctor mensam charitatis apposuit, etc.* Ad cujus loca pervidenda, quæ hic exponere curavimus, signa labyrinthorum (*id est*, asteriscorum) apposita lector inveniet. Ibi namque inter Samosatenum Paulum et Photinum, magistros suos (purgare se studens, tamquam ab eorum doctrina alienus), differentia quæ sit molitus ostendere est, atque ita ait: *Paulus quidem in eo quod dicit Christum hominem solum, et tunc initium habere, ex quo de Virgine natus est, etc.*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Fuit Sirmienensis episcopus, quod notum, omnibus; non pariter notum, quod ex eadem urbe oriundus videtur auctor ille, cui Prædestinato nomen fecit Sirmionidus. Scribit enim (*Hæresi 44*): *Samosateni hæresis instaurata est a Photino episcopo nostro, etc.* Et (*Hæresi 45*): *Photinum dixi nostrum episcopum fuisse, sicut fuit noster Judas Scariotes apostolus, etc.* Cum ergo Sirmii episcopus fuerit Photinus, videtur Sirmienensis ille auctor; at hæresi 44 suum dixit Optatum, quem constat Milevitanum fuisse. Ait enim: *Parmentianus per totam Africam libros contra nos conficiens, et novos psalmos faciens circumibat, contra quem noster scripsit Optatus*. Verum nostrum dixit Optatum, quomodo et contra nos Parmentianum confecisse libros, religionis scilicet, partisque et fidei ratione, propterea quod pro catholicis Optatus, contra catholicos Parmentianus scribebat. Sed de auctore hujusce libri, quem censura non eruditissima nonnemo vexavit, dicemus aliquando copiosius, si Deus occasionem dederit.

† De Ebione ea refert Mercator quæ partim consonant aliorum scriptis, partim nova possunt videri. Consonant omnibus hæresiologis, Christum esse hominem communem, qui ex Joseph et Maria natus, merito vitæ cæteris hominibus præerit, ideoque in Filium Dei adoptatus sit; consonat et Hieronymo (*Lib. de Script. Eccles. c. 19*), Evangelium a Joanne adversus Ebionem maxime conscriptum esse. At nemo tradidit hactenus, quod sciam, hunc hæreticum Stoicam philosophiam secutum fuisse, testimoniisque trium evangelistarum, Matthæi, Marci et Lucæ,

A Quod totum impietatis malum a Photini b ab Ebione magis stoico philosopho tractum est.

14. Hic tempore adhuc Joannis apostoli intra Asiam exstitit, et Christum hominem communem ex Joseph et Maria natum, et cum vitæ merito omne humanum genus prævisse, proque hoc in Dei Filium adoptatum, ausus est prædicare, asserens se Matthæi, Marci et Lucæ evangelistarum auctoritatem secutum. Quo tempore Joannes apostolus contra hunc condidit evangelium, quo præfatus ait, *in principio esse Verbum, et Verbum esse apud Patrem, et Deum esse Verbum* (Joan. 1, 1). Postquam præfationem subdescendens, ut ostenderet quem illi tres Evangelistæ hominem scripserant, esse etiam Deum ait: *Quod factum est, in illo vita est* (*Ibid.*, 4). Et post pauca: *Et Verbum caro factum est* (*Ibid.*, 14).

15. Hunc itaque Ebionem philosophum secutus Marcellus Galata est; Photinus quoque, et cæteris ultimis temporibus Sardicensis Bonosus, qui a Damaso urbis Romæ episcopo prædamnatus est.

16. Paulus autem Samosatenus, qui fuit Antiochie episcopus temporibus Aureliani principis, verum est quidem, quod Christum communiter, ut cæteri, natum hominem ex utroque parente definit; Verbum autem Dei Patris, non substantivum, sed prolativum, vel imperativum sensit, atque pronuntiavit, non ut fides habet catholica, Verbum in substantia, vel essentia consubstantivum, id est, *ὁμοούσιον* Filium Dei Patris.

17. Photinus autem insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, Verbum Dei quidem non negans esse in substantia; sed hoc extrinsecus in isto, qui ex Maria more communi conjugum natus est, Jesu inhabitasse peculiariter, et omnia illa per hunc fecisse in terris miracula, quæ in Evangeliiis legitur. *Λογος*

ad suam hæresim probandam adhibuisse: invaluit enim vulgo, et magnis quidem auctoribus, ab Ebionitis unum Matthæi Evangelium receptum fuisse; immo Prædestinati auctor a Lyca Antiochiæ damnatos esse scribit. Potuit Mercator de Stoicis professione ea scribere de quibus alii silent; potuit et Ebionem dicere philosophum, quia despectis opibus spontaneam paupertatem, quod a scriptoribus traditur, sequeretur. Jam vero Ebionem ipsum credibile est auctoritate Matthæi, Lucæ et Marci usum, cum tria hæc Evangelia jam exstarent. Ebionitas postea Marcum et Lucam rejecisse, quia istum patiebantur adversus illum, quia consona Lucæ scripserat.

† Ad hunc locum observa. Primum, quo tempore vixerit contradictor, nimirum quinquaginta fere annis post prædamnatum a Damaso Bonosum, *quadringentis annis, et eo quod excurrit*, post natum Christum. Deinde, cujus civitatis sedem Bonosus tenuerit, quod ignotum Baronio, Petavioque, atque magis nominis scriptoribus, fuit enim Sardicensis. Postea qua ratione Bonosus, quem Anysius Thessalonicensis, et Macedonii episcopi damnarunt temporibus Siricii pape, dicatur tamen a Damaso prædamnatus, sub nomine scilicet tum Marcelli, tum Photini, quorum hæresim renovavit: illi enim in synodo Romana, ex qua professio fidei a Damaso ad Paulinum Antiochenum missa est, proscripti sunt.

‡ Arguit ignorantie aut incertantie Nestorium, qui *λογωπάτωρα* dixit pro *ὁμοούσιον*, quam vocem invenit Praxeas, ut suam de Trinitate sententiam atque explicaret. Vide Tertullianum libro singulari

πάρορα vero, quod hic usanissimus dicit, nesciens A quid loquatur *στοπάτορα* Praxeas primus, inde post non multum Montanus, cum sua Prisca et Maximilla pronuntiant.

18. * Post hæc autem Sabellius et Marcellus, tempore quo impiissimus Arius exstitit, monarchiam se in Divinitatis substantia retinere debere putantes, nefando errore decepti, ausi sunt Deum Patrem ipsum sibi Filium, ipsum sibi esse Patrem, ipsum sibi esse Spiritum sanctum, ipsum incarnatum, passum, crucifixum, ipsum a Judeis omnia pertulisse, resurrexisse a mortuis, et omnia peregrisse, quæ nos per Christum in persona propria ejus, pro humani generis salute, gestasse credimus et confitemur.

19. Differentia itaque inter Samosatenum et Photinum, ista sola est, qua Paulus Verbum Dei *προφορικόν* et *πρακτικόν λόγον και ενεργητικόν*, id est, prolativum et potestatis effectivum Verbum sensit, non substantivum, quod Græci *ουσιωδες*, dicunt. ^b Photinus autem Nestorii magister Verbum quidem hoc Dei esse in substantia negat, sed esse id Dei Filium non vult; habitasse vero peculiariter, vel adhesisse Christo Jesu de Joseph et Maria nato, nec quidquam hunc plus fuisse quam hominem, cum impietate delirat, qui omnes omnino homines vite merito antevenerit.

20. Photinum Romana Ecclesia, et participes hujusmodi pravitatis ^c Homuncionitas nominat: Sabellianos vero cum antiquioribus similibus eorum, ^d Patripassianos appellat; quia, ut dictum est, ipsum Patrem ipsum Filium sentiunt nomine unionis, qui ali-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

contra Praxeam, quem scripsit Montani erroribus jam infectus. porro autem quod ait Mercator, Montanu quoque *στοπάτορα* dixisse, atque ita adhesisse Praxeæ, repugnat Epiphiano scribenti (*Advers. hæres. l. II, hæc. 48*), eadem de Patre et Filio et Spiritu sancto Montanum cum catholicis sensisse. At Epiphano Socrates obsistit, Montanum Sabellio accensens, immo veteres producens, qui ita sentirent. Cum res sit paulo implicatior, longiorisque otii, id monuisse volui, ne quis Mercatorem argueret.

* Monarchiæ mentionem facit, cujus cum retinenda studio Sabellius et Marcellus tenerentur, errore decepti sunt. Qua occasione, observandum, et hæreticos et catholicos *μουαρχίας* nomen usurpasse, cum de Trinitate agerent, sed alio sensu alios: nam hæretici monarchiæ voce utebantur, ut partim unitatem personarum, partim consubstantialitatem excluderent; catholici, ut a pluralitate deorum fideles abducerent, et unam in Trinitate ingenitum, qui esset *ἀρχή της Θείας*, ut Patres Græci loquuntur, ostenderent.

^b Mirum quod hic dicitur de Photini differentia a Samosateno, quasi ille Verbum Dei substantivum agnovit, iste prolativum dumtaxat, et energeticum: si enim ita se res habet, quomodo non videtur Mercator sibi ipse pugnare, cum in epistola de discrimine inter hæresim Nestorii et dogmata Pauli Samosateni, Ebionis, Marcelli et Photini, hæc habeat: *In eo quod substantiale Dei Verbum confitetur (Nestorius) et esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis recte dissentit, et fidei recte conjungitur?* Quid quod eruditissimus Petavus ex Epiphano refert (*Tom. IV Dogm. l. I, c. 5*), Photinum affirmasse Verbum, quod perinde ac nostrum hypostasi careret, a Deo processisse, et in carnem mutatum

quando Pater, aliquando Filius, unus atque idem ipse sit sibi, etiam Spiritus.

21. * Nestorius sane a Photino auctore suo in id tantum dissentit, quod ex Virgine Maria Christum asserit natum; in reliquis vero omnibus totus ipsius sequax, signifer, antesignanus est, et in id maxime, quod supra memoratum est, Dei Verbum Dei Filium non esse, nec dici debere, nec ullum, nisi Jesum ex Maria natum, Filium Dei dicendum, qui templum habitantis in se factus, ex indivisa inter se et Verbi Dei societate et conjunctione hoc dici meruit, non tamen esse natura Filium Dei, ut qui ex hac unione Divinitatis privilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia.

22. Quod ejus impietatis genus non hic in isto capitulo, sed in aliis scriptis, in isto tamen codice insertis, et tractatibus continetur et legitur. Et inde est quod catholicus, qui legit, cautus esse debet de varietate et inconstantia, quam utrum astutia, an vecordia ad alliciendum auditorem habeat, non est facile nosse: quovis tamen pacto, constat eum varium esse, sibi que contrarium. Quis autem non agnoscat hujusmodi hominem, aut tamquam astutum captatorem esse fugiendum; aut tamquam excordem, utpote sibi adversantem, et ex varietate confusum, nullo modo esse sequendum?

23. In illis sane duodecim capitulis, quibus ad hunc ipsum Nestorium sanctus episcopus Cyrillus scribens, rectam et sanam exposuit fidem, et hic a contrario singulis eis respondendo, contradicendum putavit,

C esse: verum quia de Photini errore futura est copiosior di putatio (*Dissert. 1*), ubi cum Nestoriano conferetur, et Mercatoris de Photino sententia veterum testimonis adjuvabitur, hoc in loco quæstionem indicasse sufficiat.

* Memini me legere apud Augustinum (*Tom. X, frag. 26*) appellatos eo nomine hæreticos, qui non noverunt Christum nisi hominem. Legi quoque apud auctorem Prædestinati (*Hæresi 76*) hæresim Homuncionitarum, sed ab ista quam memorat Augustinus diversam; fuit enim quorundam dicentium in corpore hominis esse imaginem Dei, non in anima. Verum hanc hæresim sine nomine sectariorum refert Philastrius cap. 49, et ex Philastrio Augustinus hæresi 76. Unde oportet in indicem hæresum Augustini irrepsisse vocem hanc Melitoni omnibus incognitam. Hanc hæresim de imagine Dei tribuit Andrianus Epiphanius hæresi 70, cui consentit auctor Prædestinati hæresi 50, atque etiam Augustinus hæresi 50, ubi Valiani vocantur per errorem libroriorum.

D ^a Sunt qui Sabellium negent sensisse quod Pater ipse passus sit. Vide Epiphanium in Anacephaleosi secundi libri ad hæresim 50. Sed audiendus magis Athanasius, cujus hæc sunt verba Marianis consona *Tales sunt, qui apud Romanos quidem Patripassiani, apud nos Sabelliani nominantur (Lib. de Synod.)*

* Mirum istud quoque, Nestorium inter et Photinum unicum discrimen intercedere, quod ille ex Virgine, iste ex conjugio Christum diceret natum; societatem vero præcipuam, quod uterque negaret, Verbum Dei posse dici Filium ante incarnationem; id enim Nestorius pluribus locis videtur negare. Sed diligentius in dissertatione de Hæresi Nestoriana totum istud examinandum est.

secundum ejus contradictionis capitulum retractandum est. Ibi namque ita ait: *Si quis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum commutationem, sive conversionem divinæ substantiæ dixerit esse factam, ejusque divinæ nature carnem capacem dixerit, aut partialiter unitam Divinitatem carni; aut iterum in infinitum incircumscriptam cum divina natura coextenderit carnem ad capiendum Deum, eundemque ipsum natura, et Deum dicat et hominem; anathema sit.* Quasi quisquam simul ei insanens ipsos saltem angelos non cogitet, qui, sicut scriptum est, igitur sunt spiritus; dictum est enim de eis: *Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam urentem* (Psal. ciii, 4).

24. Angelos ergo, quos frequenter et diversis temporibus ad sanctos quosque missos esse, sicut legitur, credimus quoque, ut his ad quos missi sunt possent esse visibiles, humanum habitum gessisse, somptis corporibus, certum est. Sed utrum tantum corpora ab his suscepta sint in quibus illi spiritus pro tempore habitando animarum rationalium ministerium impleverint; an animata corpora, vatum more, extrinsecus inspiraverint, non est facile et temere horum aliquid affirmandum.

25. Quæ præsumpta incerta tamquam certa, et Scripturis minime expressa opinio, Apollinarem Lædicenam, et postea Arianos (non autem ipsum Arium), et Eunomium quoque, et ultimum Macedonium forte decepit; ut hinc sentirent et pronuntiarent Christum Dei Filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem Dei Filium Verbum Patris in illo suscepto corpore habitasse.

26. Quod si ita est, stulto vere sensus sui errore decepti sunt; illa enim Salvatoris humana susceptio, longe et ultra quam longe aestimari potest, ab ista angelorum incomparabilis invenitur; quia enim hæc pro redemptione totius humani generis futura erat, oportebat a Salvatore totam et integram, quæ salvanda

erat, ac in cælum sublevanda cum ipso, et inseparabilis in vita æterna mansura, totam, inquam, oportebat ab eo humanam gestari naturam. Hæc autem angelorum pro tempore corporalis assumptio, ad exhibendum officium divinitus imperatum, quocumque modo de duobus facta fuerit, id est, utrum animata, an sine animis corpora habuisse dicantur, in nullo fidei catholica læditur.

27. Quamvis postea Apollinaris in pejus velut emendans, animam quidem fuisse in Christo confessus est, rationem autem seu mentem in ea hominis non fuisse, sed pro ea Deum Dei Filium existisse cum impietate deliravit.

28. Tot ergo et toties, ut diximus, variis temporibus angeli, sive corporibus tantum sumptis, sive etiam animatis eis susceptis, numquid commutati et versi ex illa spiritali et angelica sua natura, corporei, vel etiam animales, facti esse unquam a quoquam dici vel credi potuerunt? Non utique; quid ergo ad effundendas nebulas imperitis hic insanus magister molitur ingerere? Ita ut si quis dixerit Filium Dei Deum Verbum, secundum Evangelium carnem factum, seu hominem factum, statim tamquam impiissimus, Divinitatem in carnem versam esse pronuntians, arguatur.

29. Illud autem quod in ipso isto capitulo ultimum posuit quam impium, quamque vanum sit, videamus. Ait igitur *Eundemque ipsum si quis natura et Deum et hominem dixerit, anathema sit.* Volems duplicem Christum introducere, vel incongrue sapere, quid dixerit, ignoravit. Non enim vidit statim obijci sibi posse, neque Deum illum, neque hominem natura esse dixisse; quia idem ipse Christus, cum sit Deus et homo, inimo, ut signatius dicatur et cautius, cum sit homo Deus, et Deus homo, non sit, nisi natura. Si, ut ei visum est, natura non est (quod in ipsius caput tale dictum et tam impium convertatur), nec aliquid potest esse, quia quod natura non potest esse, prorsus esse nihil potest.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Argumentum istud ab angelis corpora assumptibus habent anathema, vulgo anathematismi vocantur, quamquam veteres malebant capitula dicere. Hæc cum accepisset Nestorius, confestim Antiochiam misit ad Joannem episcopum, rogans ut a præstantissimis duobus sue diocesis hominibus, Andrea Samosateno, et Theodoro Cyrensi, refellenda, et Apollinaris Atrique errorum damnanda curaret.

Fecerunt ambo quod rogabantur, scriptumque singuli acerbum pariter atque amarulentum ediderunt, Andreas Orientalium nomine, Theodoretus suo; scripsit enim ille Antiochiæ, iste Cyri. Andreas objectiones probavit Joannis synodus; misitque, opinor, Alexandriam per Possidonium ipsum diaconum, qui litteras Coelestini ac Cyrilli ad Joannem attulerat. Theodoretus reprehensiones suas per Phœniciam vicinasque regiones sparsit, immo et in urbem regiam misit, gratificaturus amico Nestorio: hæc cum accepisset Evoptius Ptolemaidis Pentapoleos regionis episcopus, ad Cyrillum misit.

Uterque scripsit ante concilium responsum, quod de se testatur Theodoretus in præfatione Pentapolei: utriusque Cyrillus ante concilium respondit, quod vel ex eo constat, quod damnati a synodo Nestorii nunquam meruit, cum tamen magis in rem suam momenti futurum esset tantum Ecclesiæ iudicium.

Fuit vero Andreas ea tempestate inter Orientales doctrine summa pietatisque celebris. Træs constant ad eum

habetur.

* Hinc popularis quodam opinio convellitur, quæ tribuitur Ario quod excogitatum est ab Ariano. Verum ea de re in dissertatione sæpius dicta.

ADMONITIO IN APOLOGICUM S. CYRILLI.

Cyrillus epistola sue tertie ad Nestorium subjunxerat capita errorum duodecim, quæ quia singula subiectum habent anathema, vulgo anathematismi vocantur, quamquam veteres malebant capitula dicere. Hæc cum accepisset Nestorius, confestim Antiochiam misit ad Joannem episcopum, rogans ut a præstantissimis duobus sue diocesis hominibus, Andrea Samosateno, et Theodoro Cyrensi, refellenda, et Apollinaris Atrique errorum damnanda curaret.

Fecerunt ambo quod rogabantur, scriptumque singuli acerbum pariter atque amarulentum ediderunt, Andreas Orientalium nomine, Theodoretus suo; scripsit enim ille Antiochiæ, iste Cyri. Andreas objectiones probavit Joannis synodus; misitque, opinor, Alexandriam per Possidonium ipsum diaconum, qui litteras Coelestini ac Cyrilli ad Joannem attulerat. Theodoretus reprehensiones suas per Phœniciam vicinasque regiones sparsit, immo et in urbem regiam misit, gratificaturus amico Nestorio: hæc cum accepisset Evoptius Ptolemaidis Pentapoleos regionis episcopus, ad Cyrillum misit.

Uterque scripsit ante concilium responsum, quod de se testatur Theodoretus in præfatione Pentapolei: utriusque Cyrillus ante concilium respondit, quod vel ex eo constat, quod damnati a synodo Nestorii nunquam meruit, cum tamen magis in rem suam momenti futurum esset tantum Ecclesiæ iudicium.

Fuit vero Andreas ea tempestate inter Orientales doctrine summa pietatisque celebris. Træs constant ad eum